

МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІ ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ ДАЯРЛЫҚТЫ АНЫҚТАУ

- **ҚАЗІРГІ УАҚЫТТА БАЛАНЫ МЕКТЕПКЕ ДАЙЫНДАУ, БЕЛГІЛІ БІР ДАҒДЫЛАРДЫ ИГЕРУГЕ БЕЙІМДЕУ ЗАМАНЫМЫЗДЫҢ КӨКЕЙКЕСТІ МӘСЕЛЕЛЕРІНІҢ БІРІ БОЛЫП ОТЫР. МЕКТЕПКЕ ДЕЙІНГІЛЕРДІҢ ӨЗ-ӨЗІНЕ ҚЫЗМЕТ ЕТУ ДАҒДЫЛАРЫН МЕНҒЕРУІ - ӨНЕГЕЛІ, ЖІГЕРЛІ, ДЕРБЕСТІК, ЖӘНЕ ТАБАНДЫЛЫҚ СИЯҚТЫ ҚАСИЕТТЕРІН ТӘРБИЕЛЕУДІҢ ТИІМДІ ЖОЛЫ.**

БАЛАЛАРДЫ МЕКТЕПТЕГІ ОҚУҒА БЕЙІМДЕП, ЖЕТІЛДІРУДЕ ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ-ПЕДАГОГИКАЛЫҚ ДИАГНОСТИКАҒА ҚАТЫСТЫ НЕГІЗГІ ЖАҒДАЙЛАРДЫ БЕЛГІЛІ БІР МЫСАЛДАРДЫ КЕЛТІРУГЕ БОЛАДЫ:

- Мектепке жетілдіру мен оқуға бейімдеу барысы деңгейінің өлшемдері, оқу бағдарламасындағы оқыту мен тәрбиелеу мақсаттарымен байланысты болып табылады;
- Балаларды мектептегі оқуға және жағдайларға бейімдеуде, педагогтар мен психологтардың психодиагностикалық іс-әрекеттері, бала тұлғасын дамытудың құрамды бөлігі болуы тиіс;
- Мектепке жетілдірудегі педагогтар мен психологтардың психодиагностикалық әрекеттерінің ең бірінші міндеті, балалардың мектептегі оқуға бейімделуі, сынып ұжымы немесе балалар жайлы психологиялық ақпаратты алу болып табылады.

Мектепке баратын балаларды зерттеу үстінде ғылыми-зерттеу жұмыстарына барлық әдістерді қолдануға болады. Бірақ, кейбіреулері өте күрделі және арнайы бір құралдарды қажет ететіндері де кездеседі. Сондықтан практикада салыстырмалы жеңіл тесттерді сұрақнамаларды, бақылауды, құжаттарды талдауды және психодиагностикалық эксперименттерді қолданады.

- ОҚУҒА БЕЙІМДЕЛУ ӘРЕКЕТІН ТАЛДАУ ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ ДИАГНОСТИКАНЫҢ ҚОЛДАНЫЛУ БӨЛІГІН АНЫҚТАЙДЫ. БАЛАЛАРҒА ПСИХОДИАГНОСТИКАЛЫҚ ЗЕРТТЕУЛЕР ЖҮРГІЗГЕНДЕ, МЫНАНДАЙ МОРАЛЬДІ-ЭТИКАЛЫҚ СИПАТТАМАСЫ БАР ТАЛАПТАР ҚОЙЫЛАДЫ, ОЛАРДЫҢ ЕҢ НЕГІЗГІЛЕРІ:

1. Психодиагностикалық зерттеулердің нәтижелері балаларға зиянын келтірмеуі керек.
2. Балаларға диагностикалық зерттеулер, тек балалардың өздерінің және олардың ата-анасының рұқсатымен жүргізілуі тиіс.
3. Ата-ана құқығынан айырылған ата-аналар өз балаларының психологиялық зерттеулерінің нәтижелерінің қорытындысын психолог маманнан білуге болады,
4. Психодиагностикалық зерттеудің нәтижесінде анықталған басқа факторлардан баланың тағдырын, яғни мектептегі оқуға бейімделуі мен тәрбие мүмкіндігін, ата-аналар мен психолог-педагогтардың пікірінсіз шешілмеуі тиіс.

Мектепке дейінгі балалық шақта (үштен жеті жасқа дейін) организмнің қарқынды жетілуі жалғаса түседі. Жалпы өсумен қатар ткандар мен мүшелердің анатомиялық қалыптасуы және функциялық дамуы жүріп жатады. Скелеттің сүйектеніп, бұлшық еттердің сомдануының, тыныс алу, қан айналу мүшелерінің дамуының үлкен маңызы бар. Ми салмағы 1110 грамнан 1350 грамға дейін өседі. Үлкен ми сыңарлары қабықтарының реттегіш ролі мен оның ми қабығы астындағы орталықтарды бақылуы арта түседі.

Мектепке дейінгі ұйымдарда білім сапасын арттыру аса маңызды мәселе, ол үшін жалпы және негізгі жағдайларды жақсарту басты міндет болып табылады. А. Едігенова бойынша баланың бүкіл өмір бойында оның даму үрдісі жүреді. Даму үрдісінде баланың таным белсенділігі арта түседі. 6 жастағы балалар заттарды түсіне, түріне, көлеміне қарап ажырата бастап, олардың құрылысын, пайдалану тәсілдерін білгісі келеді.

Балалар өте байқағыш, еліктегіш, әр нәрсеге үңіле қарайды, көп нәрселер оларды ойлантады. Балалар әдетте өзіне түсініксіз оқиғалардың, құбылыстардың сырын білуге құмартады.

Д.Б. Эльконин пікірінше, мектепке дейінгі кезеңде балалар іс-әрекетінің күрделенуіне жалпы ақыл-ой дамуының ілгеруіне байланысты зейін күшті шоғырланып, тұрақтылыққа ие болады. Мысалы, мектепке дейінгі кезеңдегі кішкентайлар бір ойынды 30-50 минут ойнайтын болса, 5-6 жасқа жеткенде ойынның ұзақтығы 1,5 сағатқа дейін созылады. Мұны ойында адамдардың күрделірек іс-әрекеттері мен қарым-қатынастарының бейнеленуімен және ойынға үнемі енгізілетін жаңа ахуалдардың қолдау табуымен түсіндіруге болады

МЕКТЕП ЖАСЫНА ДЕЙІНГІ БАЛАЛАРДЫҢ МЕКТЕПКЕ ДАЙЫНДЫҒЫНЫҢ ПСИХОЛОГИЯЛЫҚ ЕРЕКШЕЛІКТЕРІ

Мектепке дейінгі бола өз қолымен құрастырғысы келсе, сурет салуда, бірдемені жасауда (слепить) сәтсіздікке ұшырады дейік. Бірақ ол қайта – қайта іске кірісіп ақырында өз дегеніне жетуін балада өз мінезі бар деп есептейміз. Ал егер, бала бір сәтсіздіктен кейін – ақ жұмысты тастай саласа, мұндайда балада мінезі қалыптаспаған деп есептейміз.

Мектепке дейінгі балаларды тәрбиелеуде маңызды орын алатын іс - әрекет бұл үй жұмысына, еңбегіне баланың қатысуы. 4 – 5 жастан бастап, бала үйде ылғи да істейтін жұмыс жүктелуі тиіс және бұны норма деп қарастыру керек. Бұл баланың жеке даралық дамуына зор ықпал етеді. Үй жұмысы барысында балада мұқияттылық, жауапкершілік, еңбекқорлық және т.б. пайдалы сапалары тәрбиеленеді. Бұл тек қана ата – анасына көмектесу үшін ғана қажет емес, сонымен қатар болашақта еңбекке икемділікті үйрену үшін де қажет.

П.П.Блонский өзінің педологиялық-бағдарлану концепциясында баланың үлгермеушілігі, мектептегі сәтсіздіктерін оның жүріс-тұрыстарынан емес, әуелі семья жағдайына, әлуметтік экономикалық мәселелерінен қарау керек деп тұжырымдаған

Егер сөйлеу, ойлау, қабылдау процестерінің дамуы қалыпты жағдайда жүрмесе баланың ой-өрісінің дамуы да кейін қалады. Бала бұл жаста өзін еркін ұстап, өз бетімен әрекет жасап үйрене алмайды, олардың дамуында жол көрсететін, өмірге бейімделуіне жағдай жасайтын адам болу керек. Қандай адамзат баласы болмасын баланың әлеуметтік жағдайына бейімдейтін, үйрететін ата-анасы болып табылады. Мектеп жасына дейінгі балалардың танымдық процестерінің дамыту үшін өткізілген эксперименталдық жұмыс.

Мектепте оқытуға баланың психологиялық даярлығы - мектепке дейінгі балалық шақ кезеңіндегі психикалық дамудың қорытындыларының бірі. Қазіргі уақытта баланы мектепке дайындау, белгілі бір дағдыларды игеруге бейімдеу заманымыздың көкейкесті мәселелерінің бірі болып отыр.

Ендігі жерде мектеп жасына дейінгі баланың бүкіл өмірін ұйымдастыру, оның денсаулығын нығайту, ақыл-ой, адамгершілік тәрбиесін жетілдіріп, түптеп келгенде мектепке даярлау, тікелей ата-ананың үлесіне тиеді. Мектепке дейінгі ұйымдарда білім сапасын арттыру аса маңызды мәселе, ол үшін жалпы және негізгі жағдайларды жақсарту басты міндет болып табылады.